
**NEW EDUCATIONAL PARADIGMA AND STATE STANDARDS MUSIC EDUCATION
IN ELEMENTARY SCHOOL**

Tsvetanka Popova Southwest University „N.Rilski“ - Blagoevgrad, Bulgaria, popova.70@abv.bg**Nikolina Kroteva**Southwest University „N.Rilski“ – Blagoevgrad, Bulgaria, nina_kroteva@swu.bg

Abstract: The report examines the new state educational standards (DSS) as regards the content of music curricula that were imposed by the Pre-school and School Education Act approved by the Ministry of Education and Science which entered into force on 01.08.2016. One of the main reasons for the creation of this law was the need for an adequate and adequate educational environment in which to promote the individual development of each person using attractive forms of training. The adopted DSS provides for the acquisition of different general and specific competences that are expected as a result of the music education at each educational level. After the analysis of the content of the music curriculum at an early stage, it is possible to ascertain their suitability for the new positive ideas and trends in the musical education process. Musical activities that construct the unit of study are tailored to the pupils' age skills to perceive music and their accumulated listening experience. The pre-set variety of textbooks with different author teams required a more detailed review. The new methodology for the presentation of elements of musical expression is in line with state educational standards. Noting literacy and the absorption of elements of musical expression have been set too early in first grade textbooks, but it is most widely used in music education in the third grade. It highlights the great thematic wealth associated with putting the foundations in the literacy and musical script. The key points are the concepts: pen, note key, notes, tonal names, pauses, size, tact, stroke, and so on. The expected key learning outcomes of the pupils' preparation are key competencies. We are pleased to note that the information provided in the curriculum is presented in an attractive way. Various visual aids are available in various variants of music textbooks: interesting, entertaining and accessible to children. The musical education process is based on the conditions for a more effective development of musical abilities as an effective force for emotional communication with music and the realization of musical activities. In this process a special place is given to the role of the teacher, who will guide his students in the right direction and unobtrusively enable them to be the creators of modern times.

Keywords: music, elementary education, state educational standards, musical expression

**НОВАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПАРАДИГМА И ДЪРЖАВНИТЕ СТАНДАРТИ ЗА
ОБУЧЕНИЕ ПО МУЗИКА В НАЧАЛЕН ЕТАП****Цветанка Попова**Югозападен университет „Н.Рилски“ – Благоевград, popova.70@abv.bg**Николина Кротева**Югозападен университет „Н.Рилски“ – Благоевград, nina_kroteva@swu.bg

Резюме: В докладът се разглеждат новите държавни образователни стандарти (ДОС) по отношение на съдържанието на учебните програми по музика, които бяха наложени от Закона за предучилищно и училищно образование одобрен от МОН (Министерство на образованието и науката), влязъл в сила от 01.08.2016 година. Една от основните причини за създаване на този закон беше необходимостта от подходяща и адекватна образователна среда, в която да се насърчава индивидуалното развитие на всяка личност, като се използват привлекателни форми на обучение. В приетите ДОС е предвидено усвояването на различни общи и специфични компетентности, които се очакват като резултат от обучението по музика във всяка образователна степен. След проведенният анализ на съдържанието на учебните програми по музика в начален етап може да се констатира тяхната пригодност към новите положителни идеи и тенденции в музикалнообразователния процес. Музикалните дейности, конструиращи урочната единица са съобразени с възрастовите умения на учениците да възприемат музика и натрупаният им слухов опит. Предварително заложеното разнообразие от учебници с различни авторски колективи наложи осъществяването на един по-подробен преглед. Новата методология на представяне на елементите на музикална изразност е съобразена с държавните образователни стандарти. Нотното оgramотвяване и усвояването на елементите на музикалната

изразност, са заложили твърде рано - в учебниците от първи клас, но то най-засилено присъства в обучението по музика в трети клас. Откроява се голямото тематично богатство, свързано с поставянето на основите в нотното оgramотвяване и музикалната писменост. Ключовите моменти са понятията: петолиние, нотен ключ, ноти, тонови имена, паузи, размер, такт, тактова черта и други. В очакваните резултати от подготовката на учениците присъстват основни ключови компетентности. Със задоволство може да се отбележи, че предоставената информация от учебния материал е поднесена по атрактивен начин. В различните варианти на учебници по музика присъстват многообразни нагледни средства: интересни, забавни и достъпни за децата. В музикалнообразователния процес се залага на условия за по-ефективно развитие на музикалните способности, като действаща сила за емоционално общуване с музиката и реализация на музикалните дейности. В този процес е отделено и специално място на ролята на учителя, който да ръководи в правилната посока своите ученици и ненаатрапчиво да им дава възможност да бъдат творците на новото време.

Ключови думи: Музика, начално образование, държавни образователни стандарти, музикална изразност

ВЪВЕДЕНИЕ

Всяко обществено преустройство поставя нови концептуални претенции по отношение на философията на образователната система. Това е една от главните причини, отговорна за появата на всяка следваща образователна промяна. Епохата на глобализация, характеризираща се с изключително активно развитие на технологиите, на свой ред наложи нова концепция за образованието. Появи се необходимостта от: подходяща адекватна образователна среда, в която да се насърчава индивидуалното развитие; формирането на личности – знаещи, можещи и комуникативни; практическа насоченост на учебното съдържание; привлекателни форми на обучение.

Присъединяването на България към Европейската общност и европейското образователно пространство наложи нови правила в сферата на образованието, с които също трябваше да се съобразяваме. Съвременната европейска рамка утвърди системата от компетенции като основен механизъм за измерване на степента на знание и образователна ефективност. Ключовите компетенции се превърнаха във важен фактор за усъвършенстване развитието на личността, и за повишаване на нейната мотивация и адаптивност към училищното обучение. социално и културно израстване. Следователно, тяхното формиране трябваше да бъде заложено в учебно-възпитателния процес още от най-ранна възраст.

След приемането на „Закон за предучилищното и училищното образование“, обнародван в Държавен вестник бр.79 от 13 октомври 2015 г. и влязъл в сила от 01.08.2016 г. бяха изработени новите Държавни образователни стандарти (ДОС). Техните параметри са съобразени със спецификата на учебния предмет, за който са предназначени и със съответната образователна степен. Включените области на компетентности в ДОС са неразривно свързани с конкретни изисквания за учебните програми и учебното съдържание по музика. Те от своя страна кореспондират със съответните основни музикални дейности за всеки етап на обучение. Държавните образователни стандарти предполагат усвояването на различни общи и специфични компетентности, които се очакват като резултат от обучението. Целите, които си поставя ДОС са: на обучението по музика да се гледа не като изолиран процес, а с помощта на различни средства и методи да се предоставят креативни възможности на учениците за естетическо преживяване и емоции.

АНАЛИЗ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА УЧЕБНИТЕ ПРОГРАМИ ПО МУЗИКА В НАЧАЛЕН ЕТАП

Проведеният анализ на съдържанието на учебните програми по музика в начален етап констатира тяхната пригодност към новите положителни идеи и тенденции в музикалнообразователния процес. Подготовката за нотното оgramотвяване и усвояването на елементите на музикална изразност започва още в първи клас . Като необходимо и полезно, (но не единствено) средство за развитие на музикалността на учениците е посочено усвояването на нотописа. Със задоволство може да отбележим, че в различните варианти на учебници по музика присъстват многообразни нагледни средства: интересни, забавни и достъпни за децата. От методична гледна точка, предоставената информация от учебния материал е поднесена по атрактивен начин, съобразена с възрастовите умения на учениците да възприемат музика и натрупаният им слухов опит.

Съгласно приложение №17 към чл. 6, ал. 1, т. 17 от Закона за предучилищно и училищно възпитание и обучение, основните цели на обучението по музика в начален етап от основната степен са:

- Изграждане на умения в областта на основните видове музикални дейности – изпълнение, слушане, импровизация и творческа дейност
- Овладяване на основни знания и умения във връзка със същността на музиката и социалната и роля;
- Създаване на условия за разгръщане на личностните музикални заложби и интереси;

- Създаване на предпоставки учениците да изпитват радост от общуването с музиката, провокира тях въображение;
- Създаване на условия за изява на толерантно избирателно отношение към явления от различни тип различни музикални култури и способност за мотивиране на личните музикални предпочитания;

УЧЕБНИЦИ ПО МУЗИКА ЗА ПЪРВИ КЛАС

В музикалнообразователния процес по музика в **първи клас** се създават условия за начално формиране и развитие на музикалния слух като съществен фактор за пълноценно общуване с музиката и успешно реализиране на музикалните дейности. Качественото музикално обучение има за цел учениците да изпитват радост от общуването с музиката, да провокира тяхната артистичност, въображение и креативно поведение; да създава интерес и изгражда умения и активност за лична и колективна творческа художествена изява; да изгражда умения в областта на основните видове музикални дейности - изпълнение, слушане и импровизация.

В края на обучението в **първи клас** от учениците се очаква: да разпознават метрума на музика в размер $2/4$, $3/4$ и $7/8$; да определят кратки и дълги тонови трайности, високи и ниски тонове; да придобият слухова представа за възходящо и низходящо движение на мелодията и да могат да я изразят с помощта на графични модели.

Очакванията в края на първи клас могат да се обединят в следните глобални теми:

Метрум	Тоновы трайности	Посока на движение на мелодията
<ul style="list-style-type: none"> - Дву-временна и три-временна пулсация; - Равномерно и неравномерно броене на 2 и 3; - Отчитат силното броене при равномерна пулсация и отразяват метрума двигателно и графично; 	<ul style="list-style-type: none"> - Разграничават по слух кратки и дълги тонови трайности и ги съотнасят към конкретни срички от текст на песен; - Представят ги графично с четвъртини и осмини; 	<ul style="list-style-type: none"> - Разграничават високи и ниски тонове в леки примери; - Разграничават повтарящи се тонове в постепенно движение; - Ориентират се във възходящо и низходящо движение на мелодичната линия;

Прави впечатление, че при онагледяването на видовете метрична пулсация, различните колективи, разработили учебниците по музика за първи клас използват идентични средства и начини. Първите знания учениците получават за равномерните двувременни и тривременни метруми. След това с използването на подходящи графични схеми и модели се въвеждат неравномерните метруми. Песенният материал, предвиден за изясняване на ритъма, като специфично музикално изразно средство е сполучливо подбран. Първокласниците се запознават с кратки и дълги тонови трайности. Използването на различни по дължина чертички създава ясна и разбираема асоциация с различните по времетраене тонове в мелодията. Когато музицират, като свирят на детски музикални инструменти, децата разполагат и с метричен и с ритмичен модел. Това е една ефективна задача, свързана с подготовката за запознаване с нотното писмо в следващите класове.

УЧЕБНИЦИ ПО МУЗИКА ЗА ВТОРИ КЛАС

В учебното съдържание за **втори клас** вниманието е насочено към изграждането на нови аспекти от музикалната компетентност на ученика. Трябва да се отбележи, че те са съобразени с възрастовото развитие и психологическата нагласа на подрастващите. Един от основните фактори за пълноценното общуване на децата с музиката е да изследват собствената си емоционалност. Тяхното активно участие в певческата дейност, дава възможност за изява на изпълнителските им умения, развива усетът им за ритъм, последователност и ред. При осъществяването на музикалната дейност „възприемане“, вече се предвижда възможност за оценяване на музикалните произведения.

В съдържанието на учебника по музика за втори клас се открояват и някои нови моменти:

- Въвежда се „**Еднаквост и различие**“, чрез който се подготвят децата да осъзнаят основните формообразуващи принципи в музиката;
- Като нов тематичен акцент стои темата „**Струнни инструменти**“, в основата на която стои принципът на звукоизвличане при групите музикални инструменти;

Целите на музикално образователния процес във втори клас са: постепенно надграждане на знанията, усвоени в първи клас; създаване на предпоставки за активност, изява на артистичност и провокиране на въображението на учениците в областта на основните музикални дейности (изпълнение, слушане и импровизация); предоставяне на основни знания и умения във връзка със социалната роля на музиката.

В края на обучението по музика във **втори клас** от учениците се очаква: да разграничават постепенно движение и скок в мелодията по слух и с помощта на графични символи; да определят по слух музикалните метруми на изучаваните размери $2/4$, $3/4$, $7/8$, като се въвежда новият размер **$5/8$** ; да разпознават по слух и чрез графични символи тоновете трайности съответстващи на четвъртина, осмина, като се добавя новото понятие за **половина** нота.

Очакванията в края на **втори клас** могат да се обединят в следните глобални теми:

Метрум	Тоновы трайности	Мелодично движение
<ul style="list-style-type: none"> - Разграничават двувременна и тривременна, равномерна и неравномерна пулсация на 2 и 3; - Свързват метрумът с графичните модели - Разпознават метрум на музика в размер $2/4$, $3/4$, $7/8$, $5/8$; 	<ul style="list-style-type: none"> - Разграничават по слух кратки и дълги тонови трайности, съответстващи на половина, четвъртина и осмина нота; - Изпълняват по слух и по графичен запис изучаваните тонови трайности; - Съотнасят изучаваните тонови трайности с конкретни срички в изпълнявани песни; 	<ul style="list-style-type: none"> - Слухово и с графични средства определят еднаквост и различие в музиката; - Разграничават повтарящи се тонове, скок в мелодията и постепенно движение и ги свързват със съответните графични модели;

УЧЕБНИЦИ ПО МУЗИКА ЗА ТРЕТИ КЛАС

В учебното съдържание за **трети клас** продължава надграждането на знанията и компетентности, които са усвоени в първи и втори клас. Откроява се голямото тематично богатство, свързано с поставянето на основите в нотното оgramотвяване и музикалната писменост. Ключовите моменти са понятията: петолиние, нотен ключ, ноти, тонови имена, паузи, размер, такт, тактова черта и други. В музикалнообразователния процес се залага на условия за по-ефективно развитие на музикалните способности, като действаща сила за емоционално общуване с музиката и реализация на музикалните дейности.

В края на обучението си по музика от учениците се очаква: да се ориентират между еднаквост, различие и **подобие** в песенния репертоар; по слух и с опора върху елементарен нотен текст да проследяват посоката на мелодията и вида на мелодичното движение; да познават основните елементи на нотописа – петолиние, сол ключ, ноти и съответните им тонови имена в първа октава, паузи до осмина и др.; да определят музикалните метруми на изучаваните досега размери в по-леки нотни примери от песни и инструментални произведения. Въвеждането на новият размер **$4/4$** се осъществява на базата на изучаваните $2/4$ и $3/4$, но трябва да обобщим, че в предишните учебници по музика този размер се изучаваше в четвърти клас.

По глобални теми необходимите компетентности са групирани по следния начин:

Ритмичен съпровод	Метрум и размер	Елементи на нотописа	Посока на движение на мелодията
<ul style="list-style-type: none"> - По графичен запис изпълнява олекотен ритмичен съпровод; - Съпровожда нотен запис на подходящи песни в размер $2/4$, $3/4$, $4/4$; - Подражателно изпълнява ритмични последования; 	<ul style="list-style-type: none"> - Разграничават и отчита равномерна и неравномерна пулсация на 2 и 3, отразява метрума двигателно и го свързва с графичен модел; - Разпознават в нотен запис такт, тактова черта и размер; - Откриват метрума на музика в изучаваните размери; - Анализират разположението на изучаваните нотни стойности и паузи в размери $2/4$, $3/4$ и $4/4$; 	<ul style="list-style-type: none"> - Познават графичния белег на цяла, половина, половина с точка, четвъртина и осмина нота и съответните им паузи; - Свързват нотните стойности със съответните им тонови трайности; - Познават петолиние, ключ сол, нотите от първа октава и мястото им върху петолиннето. - Знаят значението на „знак за повторение“ и „първи и втори път“ (изучавано досега като първа и втора волта в четвърти клас); 	<ul style="list-style-type: none"> - Свързват видовете мелодично движение с графични модели и опростен нотен запис;

Предвид появата в трети клас на целенасочения процес на овладяване на елементите на нотописа, в следващите редове ще разгледаме и обобщим различните идеи и последователни действия. От методическа гледна точка, всеки един авторски колектив, одобрен от МОН (Министерство на образованието и науката) ни запознава със своите конкретни виждания относно представянето на музикалната писменост. Издателство „Анубис“ е представено от следния колектив: Я. Рускова, С. Русков, М. Лобутова и Р. Паскалева. В своя учебник по музика те излагат основните теми за музикалното оgramотвяване като се започва с представяне на ключа „сол“. След няколко часа, под мотото „Музикална писменост“ следва темата „Как се записват различните по трайност тонове“. Авторите разглеждат всички трайности и съответстващите им паузи (цяла нота, половина, четвъртина, осмина). Веднага след това, вниманието на децата се насочва и към половина с точка. Добре развития у децата усет за равномерна пулсация на три служи като основа при запознаването с този елемент от музикалната писменост. В темата „Как се записват различни по височина тонове“, са представени всички тонове от нотната стълбица и в следващите часове има и различни идеи за игри и ситуации, с които знанията да се упражнят. Последна от тази поредица е темата „Как записваме музиката, когато броим по различен начин“. В нея вниманието се насочва към размер, такт и тактова черта и разбиране на връзката на размера с метричната пулсация на музиката. Чрез подходящ нотен пример (песента „Мама“ муз. Л. Николов) на учениците са дават разяснения, че всяко броење „на две“ отговаря на един такт при равномерната пулсация. Поради тази причина има еднакво оцветяване на графичните модели и на такта. Основната мерна единица е четвъртината- долната цифра, а горната показва броя на четвъртините в един такт

В учебника за трети клас на издателство „Булвест“ с авторски колектив Е. Вълчинова- Чендова, П. Марчева и В.Ангелска може да се констатира принципно ново виждане за поредността на въвеждане на нотните стойности. След първоначалното запознаване с трайностите (четвъртина, половина и цяла нота) и размер 2/4, авторите представят и нотната стълбичка чрез песента „Бела и веселите ноти“. На страница 23 е разработена музикална игра, с която се провокира детският интерес. Задачата на играта е учениците да назовават буквите от азбуката и когато има буква, с която започва тоново име, да го изговарят бързо. Изгаря този, който допусне грешка. Тази игра е добра основа за подготовката при изписването на височината на тоновете и тяхното осъзнаване. В авторският екип много активно са се включили Петър Лъондев (със свои композиции) и Васка Ангелова (със специално създаден поетичен текст). Публикувани са поредица от песни, чрез които методически се представят изучаваните ноти. Първата песен е „Гласът на гайдата“. Чрез нея децата се запознават с мястото на нотите „сол“ и „до“, с ключ „Сол“, с такт и тактови черти /силни и слаби времена/. Естествено е спазена последователността при представянето на музикалните елементи: първоначално се въвеждат слухово, а след това и зрително. Няколко часа по-късно с песента „Ре свири на тромпет“ идва редът на нотата „ре“. Едновременно с това ново знание, учениците се запознават със знака за повторение. На страница 34 „Гласът на кукувичката“ запява с нотата „ми“. Целта на песента е чрез музикалната интонация и звукоподражание на гласа на кукувицата децата да осъзнаят мястото на новата нота на петолиннето и височинното ѝ съотношение, спрямо вече изучаваните. Въвежда се новото понятие – пауза, с нейните разновидности: четвъртина и половина. Следват „Марш на Фа“ и „Песен на Ла“. Чрез тези две песни пред децата се представят знания за осмина нота и осмина пауза. С песента „Си и До танцуват валс“ учениците откриват мястото и на последните тонови имена от музикалната стълбица. Произведението си поставя две цели: интонационна (децата да научат нотите „си“ и „до“ от втора октава) и подготовка за жанровото разнообразие (запознаване с размер 3/4 и половина с точка).

Учебникът по музика на издателство „Просвета“ е с авторски колектив П. Минчева, Кр. Филева и Д. Кацарова. Работата върху запознаването с нотите е построена върху приказки и игри, което провокира интересът на децата. Предложени са две приказки: за трайностите и за височините на тоновете. Приказката „Мечото семейство“ представя визуално и слухово нотните стойности от цяла до осмина, като за целта се използват помощни срички „та-а-а-а“, „та-а“, „та“, „ти-ти“ с отмерване. Авторите определят, че четвъртината нота „трае един удар“. Процесът е онагледен и са дадени различни възможности за активно участие на децата. В учебника височините на тоновете са изобразени по традиционния начин – върху петолинне. Нашето мнение е, че в този случай на децата ще е необходимо повече време за тяхното осъзнаване. Приказката за „Добрата фея“ е предвидена за изучаване в по-продължителен период от време. Чрез песента „Къщичка за песни“ децата се въвеждат в приказната ситуация, след което се появява феята и започва разходката. Първоначално са представени двете ноти: „до“ и „ре“, за да се усети разликата във височината им. Методологията на последвалото представяне на материала е следната: заучаване на специално подбраната народна песен по слух, пеене с показване с ръка посоката на мелодичното движение, пеене с проследяване с ръка графичните знаци, запознаване със съответната нота, пеене на песента по ноти.

Всички ноти живописно са изрисувани като красиви момиченца. Процесът на запознаването с нотите се финализира със специална песен „Веселите ноти“ по музика и текст на Пламен Арабов.

Издателство „Просвета плюс“ е представено с авторски колектив Г. Калоферова, В. Сотирова и Р. Драганова. Основният подход, който те предлагат в обучението на децата и въвеждането на нови понятия е практически: „формиране на представи посредством широк кръг от дейности, изясняването им в конкретни примери и накрая „обличането“ им в музикални термини“ (Калоферова 2018: 11). Както и при останалите авторски колективи нотното оgramотояване има предимно информативен характер. В тази дейност голямо значение е активното участие на децата. Основно внимание се отделя на нотните стойности като белег за трайност на тона: цяла, половина, четвъртина, осмина, както и организирането им в размери. Още в началните уроци се прави плавен преход между представянето на трайностите с чертички и ноти, като един и същи пример е показан и по двата начина (Калоферова 2018а: 11). Веднага след това се представят и паузите. Интерес представлява играта „Музикална кутийка“. Нейното условие е: при появата на четвъртина децата плясват с ръце, при осмина – щракат с език, а при половина – плясват върху коленете. В следващия час, в играта се представят три различни инструменти. Те изпълняват произведения в различни размери 2/4, 3/4, 4/4. По този начин децата осъзнават метрумите, значението на понятията такт и тактова черта. С песента „Малкото коте“ и „Ключ към песните“ децата научават всички ноти по височина и „ключ сол“.

УЧЕБНИЦИ ПО МУЗИКА ЗА ЧЕТВЪРТИ КЛАС

Новата учебна програма по музика за **четвърти клас** е предвидена да бъде въведена през учебната 2019/2020 година (Приложение №12 от Закона за предучилищното и училищното образование). В нея е заложено да продължава спираловидното разширяване на учебното съдържание по основните области на компетенции, натрупани в процеса на обучение от първи до трети клас. В хода на учебната дейност се залага на създаването на умение за екипност, стимулира се креативното поведение и интересът към търсенето, съхранението и разпространението на музикална информация. В края на учебния процес от учениците се очакват знания, умения и отношения, свързани с: определяне еднаквост, различие и подобие в песни и инструментални творби от изучавания репертоар; разпознаване на метрумите 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, 7/8; разпознаване нотни стойности и паузи до осмини; анализиране на мелодичното движение по слух и с помощта на опростен нотен запис; използване на основните елементи на нотописа като зрителна опора при изпълнение на мелодии с тонови имена; Новото е въвеждане на размер **9/8** и **ритмична група – четвъртина с точка и осмина**;

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След проведенят анализ на съдържанието на учебните програми по музика в начален етап може да се констатира тяхната пригодност към новите положителни идеи и тенденции в музикалнообразователния процес. Музикалните дейности, конструиращи урочната единица са съобразени с възрастовите умения на учениците да възприемат музика и натрупаният им слухов опит. Предварително заложеното разнообразие от учебници с различни авторски колективи наложи осъществяването на един по-подробен преглед. Новата методология на представяне на елементите на музикална изразност е съобразена с държавните образователни стандарти. Нотното оgramотояване и усвояването на елементите на музикалната изразност, са заложени твърде рано - в учебниците от първи клас, но то най-засилено присъства в обучението по музика в трети клас. В очакваните резултати от подготовката на учениците присъстват основни ключови компетентности. Със задоволство може да се отбележи, че предоставената информация от учебния материал е поднесена по атрактивен начин. В различните варианти на учебници по музика присъстват многообразни нагледни средства: интересни, забавни и достъпни за децата. В музикалнообразователния процес се залага на условия за по-ефективно развитие на музикалните способности, като действаща сила за емоционално общуване с музиката и реализация на музикалните дейности. В този процес е отделено и специално място на ролята на учителя, който да ръководи в правилната посока своите ученици и ненаатрапчиво да им дава възможност да бъдат творците на новото време.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Вълчинова-Чендова, Е., Марчева, П., Ангелска, В., (2018). Книга за учителя по музика за трети клас, София: Булвест.
- [2] Вълчинова-Чендова, Е., Марчева, П., Ангелска, В., (2018а). Музика за трети клас, София: Булвест.
- [3] Калоферова, Г., Сотирова, В., Драганова, Р., (2018). Книга за учителя по музика за трети клас, София: Просвета плюс.

- [4] Калоферова, Г., Сотирова, В., Драганова, Р., (2018а). Музика за трети клас, София: Просвета плюс.
- [5] Минчева, П., Филева, Кр., Кацарова, Д., (2018). Книга за учителя по музика за трети клас София: Просвета.
- [6] Минчева, П., Филева, Кр., Кацарова, Д., (2018а). Музика за трети клас, София: Просвета.
- [7] Рускова, Я., Русков, Ст., Лобутова, М., Паскалева, Р., (2018). Книга за учителя по музика за трети клас, София: Анубис.
- [8] Рускова, Я., Русков, Ст., Лобутова, М., Паскалева, Р., (2018а). Музика за трети клас, София: Анубис.
- [9] Закон за предучилищното и училищното образование в сила от 01.08.2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 99 от 12 Декември 2017 г., <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136641509>, (посетен на 23.10.2018).
- [10] Иновации в образованието, Шумен: Фабер 2016, ISBN 978-619-00-0477-6, достъпен на: http://shu.bg/sites/default/files/izdaniq/Sbornik_pyt_sem_PF_2016_0.pdf, (посетен на 10.10.2018).
- [11] Министерство на образованието и науката, достъпен на: <http://www.mon.bg/>, (посетен на 13.09.2018).
- [12] Национална стратегия за учене през целия живот 2014-2020, достъпен на: <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=880>, (посетен на 18.09.2018).

